

OBNOVA PORODIČNE KUĆE DR ŠUSTERA U BAČKOM PETROVCU
DOCTOR ŠUSTER FAMILY HOUSE REVITALIZATION IN BAČKI PETROVAC

Michaela Balaž, *Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad*

Oblast – ARHITEKTURA

Kratak sadržaj – *Ovaj rad obuhvata istorijsko istraživanje i analize postojećeg stanja sa ciljem obnove stambenog objekta u ruralnom naselju. Rad uključuje i projekat enterijera koji je neraskidiv deo svakog objekta.*

Ključne reči: *Revitalizacija, graditeljsko nasleđe, ruralno područje, stambena arhitektura*

Abstract – *This paper features historical research and analysis of the present situation of the building with the purpose of revitalization. The last segment of the work is interior design project.*

Key words: *Revitalisation, Architectural heritage, Rural Area, Residential Architecture*

1. UVOD

Zbog veoma oskudne finansijske situacije, ali i upitnih društvenih normi, u našoj državi stambene jedinice su vrlo često tipskog karaktera. Tri najbitnija zahteva koje svi investitori u današnje vreme žele da ostvare jesu da se gradi brzo, jeftino i sa što više korisne površine, kako bi zarada pri prodaji stambenog prostora bila što veća.

Ruralna naselja suočavaju se sa ekonomskom, socijalnom i ekološkom krizom. Bavljenje poljoprivredom postalo je neodrživo u poslednjih nekoliko godina. Ljudi su se preusmerili u druge sfere privreda i poslovanja. Samim tim i njihove potrebe postale su drugačije. Ruralna naselja koja su osnovana u poljoprivrednom kontekstu postaju mesta koja ne pružaju čoveku 21. veka sve šta mu je potrebno.

Ruralna naselja su naselja koja preovladavaju u našem regionu. Većina stanovništva u ruralnim naseljima bavila se poljoprivredom, čak 51,7%. Danas je taj procenat značajno smanjen i iznosi svega 15,9%. Ovo smanjenje stanovništva u ruralnim naseljima zabeleženo je globalno. Ruralna naselja suočavaju se sa ekonomskom, socijalnom i ekološkom krizom. Bavljenje poljoprivredom postalo je neodrživo u poslednjih nekoliko godina. Ljudi su se preusmerili u druge sfere privreda i poslovanja. Samim tim i njihove potrebe postale su drugačije. Ruralna naselja koja su osnovana u poljoprivrednom kontekstu postaju mesta koja ne pružaju čoveku 21. veka sve šta mu je potrebno.

Postavlja se pitanje da li je zaista neophodno živeti u gradu kako bi se ljudi koristili kvalitetima koje on pruža ili je moguće posezati sa njima i iz naselja iz okoline.

NAPOMENA:

Ovaj rad proistekao je iz master rada čiji mentor je bila dr Anica Draganić, vanr. prof.

1.1. Predmet i problem istraživanja

Predmet istraživanja ovog rada jeste revitalizacija jedoporodične kuće u ruralnom naselju. Rad prikazuje istraživanje vremenskog i prostornog konteksta u kojem je objekat nastao i daje predlog njegove revitalizacije. Vrednosti jednorodničkih objekata u ruralnim naseljima kod nas još uvek nisu prepoznate. One predstavljaju samo stare, oronule i napuštene objekte koje nikome nisu interesantne i niko ne želi da troši vreme i novac na njihovo obnavljanje.

1.2. Ciljevi istraživanja

Glavni cilj i ishod ovog rada jeste želja da se ukaže na značaj i potencijal objekata koji su utilitarni, koji nemaju izuzetnu umetničku vrednosti i koji nisu pod posebnim kategorijama zaštite graditeljskog nasleđa. Ideja jeste da se ukaže potencijal njihovog korišćenja u budućnosti. Kako revitalizacijom možemo da postignemo da ovakvi objekti postanu predmet interesovanja ljudi i institucija. Cilj rada je da pokaže kako uz malo truda možemo da zadržimo i prilagodimo arhitekturu koja je postojeća i tako sačuvamo nešto šta savremena arhitektura često ne može da nadomesti.

2. KONCEPT OBNOVE SEOSKIH KUĆA

Za razvoj sela potrebne su sledeće podsticajne mere: modernizacija svih delatnosti u selu, planiranje razvoja sela na nivou države, realizacija prostornih i urbanističkih planova, očuvanje prirodnih i stvorenih resursa, revitalizacija devastiranih prirodnih područja, obezbeđenje realnih izvora finansiranja unapređenja seoski naselja i urbanističko uređenje naselja gde spada izgradnja i obnova objekata za stanovanje i objekata sa centralnim sadržajima.

Najvažnije načine rekonstrukcije naselja kojima se može unaprediti kvalitet životne sredine naselja i tu ubrajamo: infrastrukturu naselja, energetska (bioklimatska) rehabilitaciju naselja i objekata, intenzivnije korišćenje građevinskog zemljišta i zaštitu jezgra naselja, kao i spomenika kulture [1]. Kao što možemo da primetimo, obnova objekata je jedan od glavnih činioaca pri revitalizaciji samog naselja. Objekti su neraskidivi deo svake celine naselja, oni predstavljaju zaklon i utočište stanovnika, a stanovnici naselja su ti koji čine da naselje funkcioniše kao jedan organizam. Ukoliko želimo da održimo da ovaj organizam ostane jedna celina i bude koristan, mora se voditi briga o svakom njegovom delu.

3. NASTANAK I RAZVOJ NASELJA BAČKI PETROVAC

3.1 Položaj, granice i površina opštine Bački Petrovac
Opština Bački Petrovac je opština koja se po geografskom

položaju nalazi u Bačkoj. Opština zauzima površinu 185 km² a njena nadmorska visina je 85 m. Po površini je najmanja opština u Vojvodini.

3.2 Istorijski kontekst

U prvoj polovini 18. veka dolazi do seobe Slovaka na ove prostore. Uzroke i razloge migracija posmatramo u ondašnjim ekonomskim i vojno-strateškim odnosima. Nakon proterivanja Turaka, krajevi današnje Vojvodine ostali su napušteni i nenaseljeni. S jedne strane nedostatak hrane u tadašnjoj Austriji i napušteno plodno tlo u na Donjoj zemlji s druge strane su inicirali migracije koje su usledile.

3.3 Društveni kontekst

Bački Petrovac i uopšte opština Bački Petrovac predstavlja još od osnivanja najveće slovačko naselje u Bačkoj. Prestavlja etničko, kulturno i versko središte Slovaka u Vojvodini.

3.4 Urbani kontekst

Seoske parcele u ravničarskim selima najčešće pravougaonog oblika i sastoje se iz 3 dela:

1. kućnog dvorišta – uz stambenu kuću
2. ekonomskog dvorišta – za smeštaj životinja i mehanizacije i
3. bašte – za gajenje voća i povrća [2].

4. KUĆA DR. JOZEFA ŠUSTERA

4.1. Analiza lokacije

Porodična kuća porodice Šuster nalazi se u naselju Bački Petrovac. Kuća je locirana je u starom jezgru naselja u Ulici Kvačalova koja je u odnosu na strane sveta orijentisana u pravcu SZ-JI. Staro jezgro naselja nastajalo je spontano i bez plana.

4.2. Istorijsko istraživanje o objektu, projektantu i vlasnicima

Objekat, o kome je reč, u naselju Bački Petrovac poznat je kao kuća doktora Šustera. Mnogi za postojanje ovog objekta ni ne znaju a oni koji znaju, znaju o njemu vrlo malo. Uglavnom, ono što može da se čuje od ljudi o objektu jeste da je u njemu živio doktor Šuster i da je u njemu imao i ordinaciju sa rendgenskim aparatom.

Čuveni doktor Jozef Šuster rođen je 8. januara 1889. godine u Pivnici a preminuo je 9. decembra 1961. godine u Bačkom Petrovcu.

Na osnovu informacije da se dr. Šuster vratio u Bački Petrovac 1911. možemo da kažemo da je kuća bila izgrađena negde oko 1912. godine. Kao ni godina izgradnje, ni graditelj ovog objekta nije poznat. Poznato je da je dr. Šuster bio prijatelj sa nekolicinom intelektualaca u naselju među kojima su bili pisac Ján Čajak st., advokat Vladimír Grúnik i Ján Bulík koji je osnovao Maticu Slovačku u Srbiji. Trenutni vlasnik objekta je izvestan bračni par, poreklom iz Bačkog Petrovca, koji živi u Bratislavi. Oni prepoznaju značaj i potencijal ovog objekta i rešavaju da ga kupe sredinom 2019. godine.

4.3. Zatečeno/postojeće stanje objekta – tehničko snimanje

Objekat koji je tema ovog rada je već nekoliko godina napušten. Poslednja osoba koja je živela u ovom objektu je prijateljica jednog od naslednika kuće. Nakon njene smrti, objekat ostaje prazan. Ostali potomci porodice, koji su i naslednici kuće žive u Slovačkoj te ne postoji niko ko bi kuću održavao ili se u nju uselio. Kuća, iako do tad

redovno održavana nakon što ostaje prazna, kao i svaki drugi objekat u kom niko ne živi, počinje da propada. Objekat je pretrpeo dosta oštećenja zbog atmosferskih nepogoda.

Jedini postojeći tehnički crteži koji su korišćeni na samom početku ovog rada bili su geometarski snimci pozicije na placu i gabarit objekta. Na osnovu njih, urađeno je i tehničko snimanje objekta 13. marta 2020. godine.

4.4. Prostorna organizacija objekta

Kada kuću posmatramo po nivoima, ona je podeljena na dva nivoa – prizemlje i sprat. Prizemlje je veoma male visine i iznosi svega 2, 45 m dok sprat iznosi 3, 40 m. Kada posmatramo paralelno prizemlje i sprat možemo da vidimo da je korišćena ista logika slaganja prostorija. U oba nivoa imamo najpre zasebne ulaze spolja i hodnike iz kojih se pristupa u određene prostorije i međusobno povezane prostorije.

4.5. Pregled materijala i konstrukcija objekta

Konstruktivni sistem koji je primenjen za izgradnju kuće jeste masivni konstruktivni sistem. Glavni vertikalni nosači su zidovi debljine 37 i 45 cm. Materijal koji je upotrebljen za izgradnju jeste opeka dimenzija 25x15x7cm. Veoma interesantna pojava u konstrukciji jeste postojanje svodova u prizemlju objekta na zapadnoj strani objekta.

4.6 Stilska analiza

Ukoliko posmatramo objekat koji je tema ovog rada možemo da prepoznamo neke od navedenih karakteristika secesije. Iako je objekat lociran u provinciji, objekat nije poprimio karakteristike mađarske secesije koju karakterišu žive boje i narodni motivi. Više sličnosti možemo da vidimo sa kasnom bečkom secesijom koju karakteriše geometrijska apstrakcija, vertikale, kvadrati i strogo jednostavni oblici gotovo neprimetne dekoracije.

4.7 Analiza oštećenja

Zbog neposedovanja instrumenata za snimanje i merenje oštećenja na objektu ova analiza urađena je samo na osnovu vizuelnih zapažanja.

Oštećenja koja su zabeležena na objektu podelićemo na:

1. Oštećenja koja proističu iz prirode same građevine
2. Oštećenja koja su izazvana spoljnim faktorima

4.8 Analiza kolorita fasade

Pri analizi kolorit fasade korišćemo se uslovno istraživačkim prozorom. Ova analiza je bila bolji izbor od analize analogijom sličnih objekata iz istog perioda. Zbog razloga da ne možemo zasigurno reći iz koje godine potiče naš objekat a još je teže da pronademo sličan objekat iz istog perioda koji je autentičan analiza kolorita analogijom nije bila najbolji mogući izbor.

5. PREDLOG OBNOVE KUĆE DR. JOZEFA ŠUSTERA

5.1 Mere tehničke zaštite

Prva mera tehničke zaštite predmetnog objekta bi bila sanacija krova. Sledeći korak koji je potrebno uraditi jeste analiza glavnog uzroka pojave vlage u zidovima. Prilikom rada na građevini moguće je uvideti još neke potrebne tehničke mere koje će biti potrebno sprovesti. U tom slučaju, analize i odabir tehničkih mera vrši se naknadno i u hodu u skladu sa opštim načelima.

5.2. Koncept transformacije

Analizirajući osnovu kuće možemo da vidimo kako je jedna od glavnih karakteristika način kretanja kroz kuću po horizontali.

Postoje dva načina.

Jedan način jeste kretanje na taj način da se kretanjem kroz hodnik omogućava pristup ostalim prostorijama u kući.

Drugi način kretanja jeste kretanje direktno iz prostorije u prostoriju. Identičan način kretanja je primenjen u prizemlju i spratu. Glavna ideja je da se dodatno naglasi horizontalna komunikacija u kući i to na način da se vizuelno pročisti prostor hodnika.

6. TEHNIČKI OPIS NOVOPROJEKTOVANOG STANJA

6.1 Ulazni delovi i korisnici

Glavni ulaz prizemlje je pozicioniran kod spoljašnjeg stepeništa. Ovaj ulaz je ulaz za sve vrste korisnika objekta odnosno polujavni ulaz. Pošto se u prizemlju nalaze i prostorije koje su namenjene isključivo vlasnicima kuće, u njih je moguće pristupiti i sa sporednog spoljašnjeg ulaza ali takođe iz unutrašnjosti kuće. Glavni ulaz na prvi sprat nalazi se na istom mestu kao i na prvobitnom planu. Na ovaj način sačuvan je duh kuće i mesto gde se korisnik premešta u svoj intimni prostor.

6.2 Prostorna organizacija novoprojektovanog stanja

Prizemlje je podeljeno na deo koji mogu da koriste i drugi korisnici osim samih vlasnika i na deo koji koriste isključivo vlasnici kuće. Novoprojektovani deo na ovom nivou predstavlja krovnu baštu.

Pošto je stambeni deo kuće smešten na prvom spratu, javila se potreba sa kontaktom između enterijera i prirode. Upravo aneks predstavlja sponu između postojećeg objekta i prirode kao što možemo da vidimo na slici br. 1.

Slika br. 1 – 3D prikaz eksterijera objekta

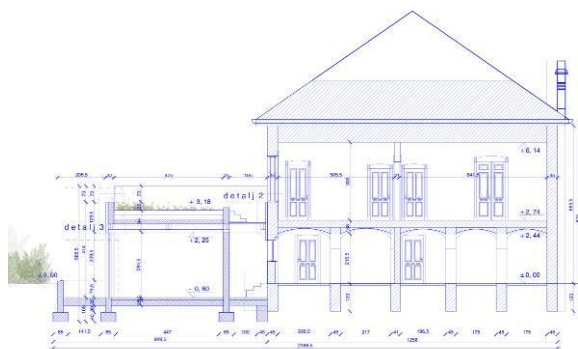
6.3 Konstrukcija i oblikovanje dogradnje

Prvi kriterijum pri razmatranju o dogradnji bio je da se dogradnja uradi na način da ne naruši celokupan izgled i duh kuće i okućnice. Dvorišna strana kuće bila je najpovoljnija za pozicioniranje dogradnje. Na slici br. 3 vidimo kako je aneks pozicioniran.

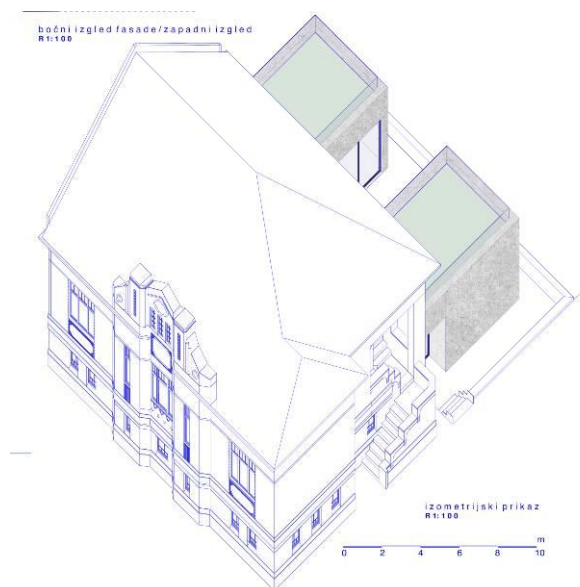
Kada posmatramo kuću sa ulice nije moguće sagledati dogradnju jer se ona nalazi samo u širini zadnjeg dela postojećeg objekta. Materijal koji je odabran za

konstrukciju dogradnje je čelik, a konstruktivni sistem je logično skeletni. Novoprojektovano stanje je urađeno u obliku aneksa sa zasebnim konstruktivnim sklopom kao što je prikazano na slici br. 2.

Zahvaljujući čeliku postiže se i ispunjava pravilo reverzibilnosti i tako postojećem objektu zadržavamo mogućnost povratka u prvobitno stanje.

Slika br. 2 – Presek novoprojektovanog stanja objekta

Slika br. 3 – Izometrija novoprojektovanog stanja

7. UPOREDNA ANALIZA POSTOJEĆEG I NOVOPROJEKTOVANOG STANJA

Uporedna analiza postojećeg i novoprojektovanog stanja jasno nam prikazuje i objašnjava koje smo intervencije sproveli na objektu.

Ovim prilogom možemo da razumemo kako je objekat izgledao pre određenih intervencija i kako će izgledati nakon izrade predviđenih intervencija.

8. PROJEKAT ENTERIJERA

8.1 Koncept

Prilikom tehničkog snimanja objekta unutrašnjost objekta je zatečena ispražnjena i devastirana. Kao što je već spomenuti, jedini autentični elementi enterijera koji su zatečeni jesu kaljeve peći u određenim prostorijama. Koncept dizajna enterijera je zasnovan da karakterističama samih prostorija gde ubrajamo: način na koji su

povezane prostorije međusobno, visine prostorija, vrata i prozori. Ovi elementi su prepoznati kao vredni te je ideja da se fokus stavi na njih.

8.2 Obrada površina

Kada govorimo o postojećem objektu, nakon sanacije postojećih oštećenja na zidovima u enterijeru, predviđeno je samo krećenje zidova u belu boju. Bela boja je odabrana jer dodatno naglašava anatomiju prostorija i najbolje reflektuje svetlost. Bela boja će dodatno naglasiti mali broj komada nameštaja koji je predviđen za enterijer. Novoprojektovani deo objekta zadržaće grubu obradu zidnih površina kao što je pokazano na slici br. 4 kako bi se jasno napravila razlika da je taj deo novijeg doba.

Slika br. 4 – 3D prikaz enterijera novoprojektovanog dela

8.3 Stolarija

Postojeći prozori i vrata su delimično zadržani. Novi prozori i vrata javljaju na delu fasade gde je planirana dogradnja. U tom delu planirana je zamena postojeće stolarije za novu stolariju koja nešto većih dimenzija.

8.4 Elementi nameštaja

Upotreba minimalnog broja, jednostavna obrada zidova i podova zahteva da odabran nameštaj bude upadljiv i prepoznatljiv. Odabran nameštaj za obnovljen objekat ubraja klasične i ikonske komade nameštaja koje možemo da vidimo na slici br. 5. Takav nameštaj daje enterijeru pravu notu elegancije i sofisticiranosti. Kao i sami komadi nameštaja i taj enterijer u kome se oni nalaze postaće vanvremenski.

Slika br. 5 – 3D prikaz enterijera

8.5 Rasveta

Rasveta je neraskidivi deo svakog enterijera. Pravilno planiranje rasvete omogućava nam da pored prirodnog svetla i uz pomoć ambijentalnog svetla imamo dobro osvetljenje u prostorijama.

9. ZAKLJUČAK

Potrebno je skrenuti pažnju kako lokalne zajednice tako i države na značaj objekata koji predstavljaju graditeljsko nasleđe. Ono nije nasleđe samo individua već to nasleđe pripada svima nama i predstavlja deo identiteta svih ljudi. Kako bi organi zaduženi za zaštitu graditeljskog nasleđa mogli da obavljaju svoj posao, potrebno je da država izdvoji sredstva za njihovo bolje funkcionisanje ali i da uključi više stručnjaka iz te oblasti. Potrebno je da se informiše i edukuje šira i uža javnost o značaju ovakvih projekata za bolju i lepšu budućnost.

Ideja mog master rada bila je upravo sve gore navedeno – želja da se prikaže kakve potencijale i kvalitete stari i oronuli objekat (kako ga većina ljudi vidi) ima i kako na najbolji način oni mogu da se iskoriste.

10. LITERATURA

- [1] Krnjetin, Slobodan: Graditeljstvo i životna sredina, drugi deo, Visoka tehnička škola strukovnih studija u Novom Sadu, Novi Sad, 2013..
- [2] Vukajlov, Ljiljana: Uvod u urbanizam, FTN Izdavaštvo, Novi Sad, 2014.

Kratka biografija:

Michaela Balaž rođena je u Novom Sadu 1994. godine. Osnovne akademske studije završila je 2018. godine na Fakultetu tehničkih nauka u Novom Sadu, na kom brani i master rad 2020. godine na studijskom programu Arhitektura - oblast Dizajn enterijera.